

Αγκυλοποιητική ή Αγκυλωτική, Σπονδυλίτιδα ή Σπονδυλαρθρίτιδα μήπως Σπονδυλαρθροπάθεια ή Σπονδυλοαρθροπάθεια; *Ankylosing spondylitis, spondylarthritis or spondylartropathy?*

Δ. Κ. ΠΑΤΡΙΚΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αναζήτηση στη βιβλιογραφία της οροαρνητικής σπονδυλαρθρίτιδας που προσβάλλει τον αξονικό σκελετό, δημιουργεί ερωτηματικά όσον αφορά το ποιος όρος περιγράφει πληρέστερα εννοιολογικά, σημασιολογικά, γραμματικά, αλλά κυρίως με βάση το κλινικό φάσμα της νόσου και την εξέλιξή της, την παθολογική αυτή κατάσταση. Στο πόνημα αυτό προσπαθούμε να διερευνήσουμε και να απαντήσουμε στα ερωτήματα αυτά και να προτείνουμε ποιος όρος θα ήταν ορθότερο να χρησιμοποιείται.

Ελληνική Ρευματολογία 2010, 21(2):85-88

Η αναδρομή στην Ελληνική ή Αγγλική βιβλιογραφία είναι σίγουρο ότι θα δημιουργήσει ερωτηματικά σε σχέση με το ποιος από τους παραπάνω όρους είναι ο πλέον ορθός για την ονομασία, αλλά κυρίως τη σωστή απόδοση του φάσματος της νόσου. Παρόμοιο αποτέλεσμα θα έχει και η αναζήτηση της νόσου στο διαδίκτυο με όλα τα παραπάνω ονόματα και συνδυασμούς, τόσο σε γενικές μηχανές αναζήτησης (π.χ. Google), όσο και σε αντίστοιχες ιατρικών ιστοτόπων (π.χ. PUBMED). Παρότι όλες οι λέξεις (δεν υπάρχει καμιά αμφισβήτηση) προέρχονται από το ελληνικό λεξιλόγιο, εντούτοις δεν υπάρχει ομοφωνία για το τι είναι σωστό ούτε στην Ελληνική ούτε στη διεθνή ιατρική ορολογία. Απ' ό,τι διαπιστώνει κανείς, τον τελευταίο καιρό επιχειρείται στη διεθνή βιβλιογραφία να επικρατήσει ο όρος Ankylosing spondylitis, χωρίς ποτέ να ερωτηθεί, φαντάζομαι, κάποιος από την πατρίδα του οποίου προέρχονται οι λέξεις αυτές για την ορθότητα, αλλά και την πληρότητα της περιγραφής του νοσήματος

Δ/ντης Ρευματολογικής Κλινικής
401 Γενικού Στρατιωτικού
Νοσοκομείου Αθηνών

στο οποίο αναφέρονται. Το χειρότερο όλων όμως είναι ότι εμείς, που θεωρούμε ότι γνωρίζουμε καλύτερα τη γλώσσα μας, δεχόμαστε τον όρο αυτό και τον μεταφέρουμε στην Ελληνική ως αγκυλωτική ή αγκυλοποιητική, σπονδυλίτιδα ή σπονδυλαρθρίτιδα ή σπονδυλ(ο)αρθροπάθεια, αφενός χωρίς να καταλήγουμε σε μια σταθερή ονομασία, αφετέρου χωρίς να διερευνούμε αν η μετάφραση του όρου αποδίδει επακριβώς στη γλώσσα μας το νόημα και περιγράφει το κλινικό φάσμα της νόσου.

Σκοπός του παρόντος είναι να προσπαθήσουμε, με βάση την ορθή εννοιολογική - σημασιολογική ανάλυση των λέξεων που χρησιμοποιούνται, με τη βοήθεια των ισχυόντων γραμματικών κανόνων, αλλά κυρίως με γνώμονα το κλινικό φάσμα της νόσου την οποία περιγράφουμε, να προτείνουμε ποια θα πρέπει να είναι η ορθή ορολογία του ονόματός της.

Το πρώτο δίλημμα αφορά μόνο την Ελληνική ιατρική ορολογία, αφού δεν υπάρχει κατάλληλη απλή Αγγλική λέξη που να αποδώσει το νόημα, ούτε βέβαια και σύνθετη [για παράδειγμα δεν υπάρχουν λέξεις Ankyloinducing ή Ankylocreating κ.λπ. οι οποίες θα μπορούσαν να αποδώσουν το νόημα της αγκύλωσης που προκαλεί η πάθηση (περιγράφεται στην επόμενη παράγραφο)], οπότε χρησιμοποιείται η Ελληνικής προέλευσης λέξη "Ankylosing".

Έτσι οι θιασώτες του όρου «Αγκυλωτική» προφανώς «επαναπατριζουν» τη δανεισμένη λέξη «Ankylosing», η οποία προέρχεται από την Ελληνική λέξη «αγκύλωση» και σημαίνει κύρτωση, καμπύλωση, όπως και το ρήμα «αγκυλώ» στην αρχαία και «αγκυλώνω» στη νέα Ελληνική που σημαίνει κάνω κάτι κυρτό^{1,2}. Όμως δεν είναι μόνο η κύρτωση της ΣΣ (το τελικό σχεδόν αποτέλεσμα της νόσου) που πρέπει να αποδώσει ο όποιος όρος χρησιμοποιηθεί για την ονομασία της νόσου, αλλά και η δυσκαμψία και η ενιαία (μονοκόμματα) κίνηση του κορμού. Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τον όρο «αυτή η άρθρωση αγκυλώθηκε ή είναι αγκυλωμένη» αποδίδοντας το δύσκαμπτο της άρθρωσης ανεξάρτητα από το σχήμα στο οποίο έχει αγκυλωθεί. Επίσης, λέμε «σαν αγκυλωμένος περπατάς» ή «μονοκόμματος», περιγράφοντας ότι κάποιος περπατά χωρίς να είναι

εμφανείς οι επί μέρους κινήσεις των μελών του ή των μοιρών της σπονδυλικής στήλης, δηλαδή σαν ένα κομμάτι ή ότι είναι δύσκαμπτος³. Επιπλέον, η ιατρική απόδοση του όρου «αγκύλωση» σημαίνει αναστολή της λειτουργίας μιας άρθρωσης, ενώ αναφέρονται ως συνώνυμα οι λέξεις ακινησία και πιάσιμο^{1,2}. Τέλος, από την κλινική και απεικονιστική πλευρά είναι σε όλους γνωστό ότι στην αρχή πολλοί ασθενείς παρουσιάζουν αγκύλωση, τόσο με την έννοια της κύρτωσης, όσο και με την έννοια της δυσκαμψίας, χωρίς να έχουν ακόμη εμφανίσει συνδεσμοφύτα. Έτσι, θεωρούμε λογικό και ορθό, στην Ελληνική ορολογία, η πάθηση εκείνη η οποία έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργεί, κάνει, ή στην αρχαία Ελληνική «ποιεί» αγκύλωση να λέγεται αγκυλοποιητική. Επιπλέον, θεωρούμε ότι είναι και η μόνη λέξη που αποδίδει επακριβώς το ότι η πάθηση δεν είναι μια στάσιμη κατάσταση, αλλά έχει μια δυναμική μέσα από την εξέλιξη της οποίας οδηγεί στο τελικό αποτέλεσμα της πλήρους οστικής αγκύλωσης.

Το δεύτερο δίλημμα είναι, θεωρούμε, πιο απλό στην επίλυσή του, αφού η λέξη «σπονδυλίτιδα» είναι σύνθετη και αποτελείται από τη λέξη «σπόνδυλος» με την προσθήκη της κατάληξης «-ίτις» ή «-ίτιδα» στη νέα Ελληνική και είναι γνωστό σε όλους ότι στην Ιατρική ορολογία η κατάληξη αυτή, προστιθέμενη σε οποιοδήποτε όργανο ή ιστό, σημαίνει τη φλεγμονή του. Έτσι, με τη λέξη ωτίτιδα περιγράφουμε τη φλεγμονή του ωτός, μηνιγγίτιδα τη φλεγμονή της μήνιγγας και η λέξη σπονδυλίτιδα περιγράφει τη φλεγμονή και παραμόρφωση του σπονδύλου (και ιδιαίτερα του σώματος αυτού), η οποία οφείλεται σε πυογόνα μικρόβια ή σε τραυματισμό^{4,5}. Έτσι, ο όρος σπονδυλίτιδα χρησιμοποιείται ορθά στην κλινική κατάσταση που θέλει να περιγράψει την προσβολή ενός σπονδύλου από το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης (φυματιώδης σπονδυλίτις) ή στην προσβολή ενός σπονδύλου στα πλαίσια λοίμωξης από βρουκέλλα (Σπονδυλίτιδα Μελιταίου). Αντιθέτως, η οφειλόμενη σε ρευματική φλεγμονή των οστών της σπονδυλικής στήλης κατάσταση, ονομάζεται «σπονδυλαρθρίτιδα»^{6,7}. Επιπλέον, ο όρος σπονδυλαρθρίτιδα που είναι και αυτή σύνθετη λέξη

και προέρχεται από τις απλές λέξεις «σπόνδυλος» και «άρθρωση», με την προσθήκη και της φλεγμονώδους κατάληξης «-ίτιδα», αποδίδει επακριβώς το όλο φάσμα της νόσου, η οποία δεν προσβάλλει μόνο το σπόνδυλο στο σώμα του, αλλά κυρίως τις αρθρώσεις των σπονδύλων (αποφυσιακές), καθώς και περιφερικές και ιερολαγόνιες (μήπως γνωρίζει κανείς ασθενή με τη νόσο που να μην έχει προσβολή των ιερολαγονίων αρθρώσεων, πλην βεβαίως αυτών στους οποίους υπάρχει μόνο περιφερική προσβολή αρθρώσεων ως μόνη αρχική εκδήλωσή της;). Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, με τη χρησιμοποίηση στην Ελληνική ιατρική ορολογία του όρου σπονδυλίτιδα, αρκούμαστε στο να μεταφράζουμε τον ατυχώς δανεισθέντα όρο «spondylitis», ο οποίος όμως δεν ανταποκρίνεται στην πάθηση που θέλουμε να περιγράψουμε, αλλά σε άλλης (συνήθως λοιμώδους) αιτιολογίας νόσους που προσβάλλουν τους σπονδύλους. Καταλήγουμε λοιπόν, ότι η ορθή περιγραφή της νόσου από κάθε πλευρά (εννοιολογική-σημασιολογική και κλινική), γίνεται με τη χρήση ως δεύτερου συνθετικού της λέξης «σπονδυλαρθρίτιδα».

Όσον αφορά την κατάληξη «-πάθεια» το ερώτημα έχει απαντηθεί στην προηγούμενη παράγραφο, αφού η κατάληξη αυτή δεν αποδίδει το φλεγμονώδες της νόσου (η οποία είναι κατ'εξοχήν φλεγμονώδης), αλλά συνδυάζεται κυρίως με εκφυλιστικά, μεταβολικά και γενικά μη φλεγμονώδη νοσήματα. Έτσι, η εκφυλιστική νόσος των οστών περιγράφεται σαν εκφυλιστική αρθροπάθεια, η φλεγμονώδης πάθηση του εγκεφάλου ονομάζεται εγκεφαλίτιδα, ενώ οι οφειλόμενες σε μεταβολικά, στερεοτικά ή εκφυλιστικά αίτια ονομάζονται εγκεφαλοπάθειες⁸.

Τέλος, σε λίγες αναφορές συναντά κανείς τον όρο σπονδυλ-ο-α-ρθρίτιδα, η αναζήτηση του οποίου στα λήμματα, τόσο σε λεξικό, όσο και σε εγκυκλοπαίδεια, δε βρέθηκαν. Είναι προφανές ότι η λέξη σπονδυλαρθρίτιδα προέρχεται από τη συνένωση των λέξεων «σπόνδυλος» και «αρθρίτιδα» δηλαδή σπονδυλοαρθρίτιδα, όμως προς αποφυγή της χασμωδίας από τα δύο συνεχόμενα φωνήεντα (ο,α) με το γραμματικό φαινόμενο της συναίρε-

σης αποβάλλεται το βραχύ «ο» και παραμένει το δίχρονο «α»⁹.

Επίσης, σε τελευταίες διεθνείς δημοσιεύσεις που αφορούν τα νοσήματα της κατηγορίας αυτής, παρατηρείται η χρήση των όρων «αξονική σπονδυλαρθροπάθεια» (axial spondyloarthropathy) ή «αξονική» σπονδυλαρθρίτιδα (spondyloarthritis), ακόμη και μέσα στο ίδιο άρθρο εννοώντας προφανώς την ίδια πάθηση¹⁰⁻¹². Έτσι θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι το πρόβλημα της ονομασίας λύνεται με τη χρήση των όρων «περιφερική» και «αξονική», όμως πάλι δεν είναι ορθό, αφού αυτοί αναφέρονται σε ομάδα παθήσεων [τον αξονικό σκελετό προσβάλλουν όλες οι παθήσεις της κατηγορίας (ψωριασική, αντιδραστική, συνοδεύουσα φλεγμονώδεις νόσους του εντέρου κ.λπ.) όπως επίσης και τις περιφερικές αρθρώσεις)].

Μετά από τα παραπάνω, θεωρούμε πλέον τεκμηριωμένη την άποψη ότι η ορθότερη ονομασία της νόσου στην Ελληνική ιατρική ορολογία είναι «Αγκυλοποιητική σπονδυλαρθρίτιδα», ενώ στην Αγγλική «Ankylosing spondylarthritis». Με τους όρους αυτούς περιγράφεται επακριβώς όλο το κλινικό φάσμα της νόσου, η οποία μπορεί να έχει σαν τελικό αποτέλεσμα (όχι πάντα) τη δημιουργία αγκύλωσης με τη μορφή της συνοστέωσης (συνδεσμόφυτα), ή τη δημιουργία αγκύλωσης (κύρτωση ή/και δυσκαμψία) της σπονδυλικής στήλης, προσβάλλει όμως πάντα και αρθρώσεις (ιερολαγόνιες, αποφυσιακές ή περιφερικές).

Hellenic Rheumatology 2010, 21(2):85-88

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μπαμπινιώτης Γ. Λήμματα Αγκύλωμα, Αγκυλώνω, Αγκύλωση «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» Α' Έκδοση Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ 1998 σελίδα 56.
2. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα Λήμματα Αγκύλωμα, Αγκυλώνω, Αγκύλωση Τόμος 2 σελίδα 45.
3. Μπαμπινιώτης Γ. Λήμμα Μονοκόμματος «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» Α' Έκδοση Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ 1998 σελίδα 1125.
4. Μπαμπινιώτης Γ. Λήμμα Σπονδυλίτιδα «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» Α' Έκδοση Αθήνα

- Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ 1998 σελίδα 1659.
5. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα Λήμμα σπονδυλίτιδα Τόμος 55 σελίδα 113.
6. Μπαμπινιώτης Γ. Λήμμα Σπονδυλαρθρίτιδα «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» Α΄ Έκδοση Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ 1998 σελίδα 1659.
7. Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα Λήμμα σπονδυλαρθρίτιδα Τόμος 55 σελίδα 111.
8. Μπαμπινιώτης Γ. Λήμματα Εγκεφαλίτιδα, Εγκεφαλοπάθεια «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» Α΄ Έκδοση Αθήνα Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ 1998 σελίδα 549.
9. Νεοελληνική Γραμματική. Αναπροσαρμογή της μικρής Νεοελληνικής Γραμματικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη Εκδόσεις Καλοκάθη Σελίδα 34.
10. Bennet AN , Marzo-Ortega H, Emery P, McGonagle D, on behalf of Leeds Spondylarthropathy Group.
- Diagnosing Axial Spondylarthropathy. The new Assessment in SpondyloArthritis international Society criteria: MRI entering centre stage. Ann Rheum. Dis. 2009; 68:765-69.
11. Rudwaleit M, Landewe R, Van der Heijde D, Listing J, Brandt J, Braun J et al . The development of Assesment of SponyloArthritis international Society classification criteria for axial spondyloarthritis (partI): classification of paper patients by expert opinion including uncertainty appraisal. Ann Rheum. Dis. 2009; 68:770-76.
12. Rudwaleit M, Van der Heijde D, Landewe R, Listing J, Akkoc N, Brandt J, et al. The development of Assesment of SponyloArthritis international Society classification criteria for axial spondyloarthritis (partII): validation and final selection. Ann Rheum. Dis. 2009; 68:777-83.